

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 7. 2023. Issue 2.

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher: Center for Geopolitical Studies

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem 782.

MJSS

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 7. 2023. Issue 2. Podgorica, December 2023.

Editor in Chief: Adnan Prekic

Editors: Zivko Andrijasevic, Dragutin Papovic, Ivan Tepavcevic, Milan Scekcic.

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srdja Pavlovic, University of Alberta, CANADA.

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Proofreading and lecture in English: Danijela Milićević

Proofreading and lecture in Montenegrin: Miodarka Tepavčević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Montenegro;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file - Podgorica

Circulation: 100 copies

Volume 7. 2023. Issue 2. Podgorica, December 2023.

CONTENTS:

RELATIONS BETWEEN MONTENEGRO AND ALBANIA DURING THE 70'S AND EARLY 80'S Dragutin PAPOVIC	p.127.
WOMEN'S EMANCIPATION IN MONTENEGRO BEFORE SOCIALIST YUGOSLAVIA: THE ROOTS OF RETRADITIONALIZATION IN MONTENEGRIN SOCIETY Jovana DJURIC	p.163.
DELEGATE ELECTORAL SYSTEM AND SELF-MANAGEMENT CASE STUDY: MONTENEGRO 1974-1990 Jelisaveta BLAGOJEVIC MILJANIC	p.192.
READING THE STARS IN 1990: SERBIAN MEDIA AND THE RECONSTRUCTING OF THE CONCEPT OF HEAVENLY PEOPLE Srdja PAVLOVIC	p.221.
THE CONDITIONALITY OF ECONOMIC GROWTH ON NATIONAL INTELLECTUAL CAPITAL - THE CASE OF THE COUNTRIES OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE Matea ZLATKOVIC RADAKOVIC	p.238.
SCIENTIFIC REVIEW OF THE MICROSTRUCTURES OF YUGOSLAVIC SOCIALISM - Book review: Igor Duda (ur.), Mikrosocijalizam. Mikrostrukture jugoslavenskog socijalizma u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih godina Husnija KAMBEROVIC	p.257.
REAFFIRMATION OF MONTENEGRO-BULGARIAN HISTORICAL CONNECTIONS – Book review: Dragan B. Perović, Mirosljub Orlandić: Dr Petar Orahovac–Crnogorac, predsjednik bugarske Skupštine Nedžad MEHMEDOVIĆ	p.261.
A THOROUGH, BUT BRAGGING, HISTORY OF ATHENS - Book review: Srđan Jović, Atinska imperija - Istorija Atine do Peloponeskog rata Balsa KOVACEVIC	p.266.
EXAMPLE OF MULTICULTURALITY IN THE MUSEUM INSTITUTIONS IN CETINJE - Book review: Filip Kuzman, Luna podno Lovčena: Kulturno nasljeđe islamskog stanovništva Crne Gore u cetinjskim muzejima Vukan RAZNATOVIC	p.275.
TESTIMONY ABOUT THE SONS OF KING NIKOLA IN THE FIRST WORLD WAR - History Essay Milan SCEKIC	p.278.
INSTRUCTIONS FOR AUTHORS	p.287.

Glavni i odgovorni urednik: Adnan Prekić

Urednici:

Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević, Milan Ščekić.

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA; Srđa Pavlović, University of Alberta, KANADA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sljedećim naučnim bazama: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index; Slavic Humanities Index.

Lektura i korektura na engleskom: Danijela Milićević

Lektura i korektura na crnogorskom: Miodarka Tepavčević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Priprema i štampa: Pro file - Podgorica

Tiraž: 100 primjeraka

Volume 7. 2023. Issue 2. Podgorica, Decembar 2023.

SADRŽAJ:

ODNOSI CRNE GORE I ALBANIJE TOKOM 70-IH I POČETKOM 80-IH GODINA 20. VIJEKA Dragutin PAPOVIĆ	str.127.
EMANCIPACIJA ŽENA U CRNOJ GORI U PERIODU PRIJE STVARANJA SOCIJALISTIČKE JUGOSLAVIJE: KORIJENI RETRADICIONALIZACIJE U CRNOGORSKOM DRUŠTVU Jovana ĐURIĆ	str.163.
DELEGATSKI SISTEM IZBORA I SAMOUPRAVLJANJE STUDIJA SLUČAJA: CRNA GORA 1974 - 1990 Jelisaveta BLAGOJEVIĆ MILJANIĆ	str.192.
GLEĐANJE U ZVIJEZDE 1990: SRPSKI MEDIJI I KONCEPT OBNAVLJANJE CARSTVA NEBESKOG Srdja PAVLOVIĆ	str.221.
USLOVLJENOST EKONOMSKOG RASTA NACIONALNIM INTELEKTUALNIM KAPITALOM - SLUČAJ ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE Matea ZLATKOVIĆ RADAKOVIĆ	str.238.
NAUČNI PRILOZI O MIKROSTRUKTURAMA JUGOSLAVENSKOG SOCIJALIZMA - Prikaz knjige: Igor Duda (ur.), Mikrosocijalizam. Mikrostrukture jugoslavenskog socijalizma u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih godina Husnija KAMBEROVIĆ	str.257.
REAFIRMACIJA CRNOGORSKO-BUGARSKIH ISTORIJSKIH VEZA - Prikaz knjige: Dragan B. Perović, Miroљjub Orlandić: Dr Petar Orahovac–Crnogorac, predsjednik bugarske Skupštine Nedžad MEHMEDOVIĆ	str.261.
TEMELJNA, ALI HVALISAVA, ISTORIJA ATINE - Prikaz knjige: Srđan Jović, Atinska imperija - Istorija Atine do Peloponeskog rata Balša KOVAČEVIĆ	str.266.
PRIMJER MULTIKULTURALNOSTI U MUZEJSKIM USTANOVAMA NA CETINJU - Prikaz knjige: Filip Kuzman, Luna podno Lovćena: Kulturno nasljeđe islamskog stanovništva Crne Gore u cetinjskim muzejima Vukan RAŽNATOVIĆ	str.275.
SVJEDOČENJA O SINOVIIMA KRALJA NIKOLE U PRVOM SVJETSKOM RATU - Istorijski esej Milan SCEKIC	str.278.
UPUTSTVA ZA AUTORE.....	str.287.

Review

PRIMJER MULTIKULTURALNOSTI U MUZEJSKIM USTANOVAMA NA CETINJU

Prikaz knjige: Filip Kuzman, *Luna podno Lovćena*: Kulturno nasljeđe islamskog stanovništva Crne Gore u cetinjskim muzejima, Cetinje 2023.

Vukan Ražnatović

Narodni muzej Crne Gore – Muzej kralja Nikole

Novice Cerovića bb, Cetinje, Crna Gora

email: raznatovicvukan@gmail.com

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore po Javnom konkursu za finansiranje projekata za podršku aktivnostima iz člana 36 stav 1 Zakona o manjinskim pravima i slobodama za 2022. godinu finansirao je projekat pod nazivom Kulturno nasljeđe islamskog stanovništva Crne Gore u cetinjskim muzejima. Kao rezultat projekta izašla je fotomonografija *Luna podno Lovćena*, čiji je urednik Filip Kuzman, rukovodilac Istorijskog muzeja Crne Gore. Izdavači ove publikacije su Narodni muzej Crne Gore i Prijestonica Cetinje. Pored urednika na izradi su učestovali i doktorand Jovan Muhadinović, kustos Muzeja novca i mr Admir Adrović, profesor istorije. Fotomonografija ima 171 stranu, sa 114 predmeta, a sastoji se od predgovora, uvoda sa nazivom „Cetinjski muzeji“ i četiri poglavlja: „Muzej kralja Nikole“, „Etnografski muzej“, „Umjetnički muzej“ i „Muzej novca“.

U kratkom Predgovoru urednik objašnjava razlog nastanka fotomonografije i koji su njeni osnovni ciljevi. Tekst „Cetinjski muzeji“ služi kao uvod fotomonografije. Tekst je napisao Jovan Muhadinović. U njemu autor objašnjava genezu sakupljanja starina na Cetinju, od Njegoševog vremena naovamo. Sistematsko sakupljanje starih knjiga i dokumenata, kojem je pristupio Njegoš uz pomoć izvanjaća nastalo je na skromnoj kolekciji knjiga njegovog strica i prethodnika Petra I Petrovića – Njegoša. Tako da je ova zbirka srednjovjekovnih knjiga i dokumenata nukleus iz kojeg će kasnije nastati

fondovi Narodnog muzeja Crne Gore. Prema autoru Njegoševu djelatnost nastavio je knjaz Danilo, koji je izdvojio crkvene dragocjenosti iz Cetinjskog manastira i smjestio ih u zbirku ratnih trofeja u Biljardi. Sljedeći korak je bilo formiranje Laboratorije, koju je osnovao knjaz Nikola, u kojoj su bili smješteni trofeji zarobljeni u ratovima sa Osmanlijama. Zvaničan početak muzejske djelatnosti u Crnoj Gori vezuje se za 1896. godinu, kada je osnovana Državna biblioteka i muzej. Autor ukratko objašnjava djelatnost te kulturne institucije kao i prestanak njenog rada tokom Prvog svjetskog rata. U nastavku bavi se pitanjem obnove muzeja 1926. godine u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, pod imenom Državni muzej. U nastavku autor navodi rad ovoga muzeja u novonastaloj kraljevini, tokom Drugog svjetskog rata a zatim razvojem muzeja na Cetinju u socijalističkoj Jugoslaviji i njegovom širenju. Samim tim daje jasnu sliku čitaocima istorijat ustanova kojima se ova publikacija bavi.

Prvo poglavlje „Muzej kralja Nikole“ bavi se predmetima koji se nalaze u Etnografskoj zbirci ovog muzeja. Iako se radi o memorijalnom muzeju, ova institucija ima veliki broj predmeta koji se ne tiču knjaza / kralja Nikole Petrovića – Njegoša i njegove porodice. Razlog tome je činjenica da je muzejski fond dugi vremenski period bio jedini muzejski fond na Cetinju, pa su se novonabavljeni predmeti priključivali njegovim zbirkama. Zato se u Muzeju kralja Nikole i danas nalaze predmeti koji predstavljaju cjelokupnu istoriju Crne Gore. Predmeti koji su nastali radom islamskog stanovništva Crne Gore, a koji se nalaze u fondu MKN su najčešće nošnje i nakiti od kojih je veći broj predstavljenih predmeta pripadao ženskoj populaciji. U fondu se nalazi i veliki broj predmeta islamske provincije, kao što su jatagani, sablje, kubure, džeferdari, zastave i sl. ali oni nijesu ušli u sferu ovog istraživanja jer nijesu izrađeni od strane islamskog stanovništva sa područja današnje Crne Gore.

U drugom poglavlju „Etnografski muzej“ predstavljeno je najviše predmeta. Sama priroda Etnografskog muzeja, da sakuplja predmete koji predstavljaju materijalnu kulturu svih naroda u Crnoj Gori, omogućava mu da od cetinjskih muzeja da najbolji uvid u život islamskog stanovništva. Prikazani su predmeti iz Zbirke muzički instrumenti, Nakit, Narodne nošnje, Pokućstvo i posuđe, Upotrebni tekstil kao i Zbirka Privredni predmeti. Urednik je napravio selekciju najreprezentativnijih predmeta iz više razloga. Prvi jer je veliki broj predmeta u fondu i drugi razlog, da ne bi došlo do ponavljanja istih predmeta kao iz Muzeja kralja Nikole.

Iz Umjetničkog muzeja, kako je i naziv trećeg poglavlja prikazani su radovi umjetnika iz XX i XXI vijeka. Riječ je o radovima osam umjetnika iz Zbirke crnogorske likovne umjetnosti i poklon zbirke Umjetnici Jugoslavije Njegošu. Sami radovi, koji obuhvataju skulpture, slike na platnu i grafike ne sadrže islamske elemente u sebi, međutim, kako se radi o autorima muslimanskog porijekla urednik je odlučio da ih uvrsti u svoju selekciju. Zbog toga, u odnosu na prethodna poglavlja, u kojima su bili samo opisi predmeta, ovdje se navode i kratke biografije umjetnika.

Četvrto poglavlje „Muzej novca“ bavi se fondom jedinog muzeja u ovoj fotomonografiji koji ne pripada Narodnom muzeju Crne Gore. Muzej novca je dio sistema Centralne Banke Crne Gore i najmlađi je muzej na Cetinju. Ovaj muzej se ne bavi samo sakupljanjem novca koji je korišćen na teritoriji Crne Gore kroz vjekove, nego i predmeta koji u sebi sadrže novac. U svim slučajevima radi se o nakitu, koji pripada istoimenoj zbirci, a čiji je glavni element osmanski metalni novac. Ova praksa izrade nakita od metalnog novca zastupljena je u mnogim sredinama i kulturama, pa je bila veoma zastupljena i kod muslimanskog stanovništva Crne Gore. To podrazumijeva pojase, đerdane, ogrlice, medaljone, tepeluke, minđuše i prstenje.

Na samom kraju, koji se može smatrati tehničkim dijelom fotomonografije navedene su prvo Napomene. U njima se, pored citiranja, nalaze dodatna objašnjenja o prirodi i izradi predstavljenih predmeta. Nakon toga slijedi Literatura kao i Registar imena i Registar pojmova.

Luna podno Lovćena se može smatrati kao kataloški prikaz predmeta koji služi za bolje upoznavanje stanovništva sa zbirka muzeja na Cetinju, a naročito onih koji nijesu u mogućnosti da posjete same muzeje. Visokokvalitetne fotografije i detaljni opisi predmeta na najbolji način doprinose upoznavanju stanovništva sa materijalnim ostacima koje čuvaju ove kulturne ustanove. Pored toga razbija stereotip da se u njima prikazuje istorija Stare Crne Gore i njene neposredne blizine. Iz priloženog se može zaključiti da Narodni muzej Crne Gore i Muzej novca Centralne banke Crne Gore baštine i kulturu islamske populacije, bez obzira što se nalaze u mjestu gdje je njena zastupljenost minimalna.